

DB-103

December-2013

M.Com. (Sem.-III)**504-EA : Management Accounting****Time : 3 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. (a) મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટીંગ એ નાણાકીય સંચાલન માટેનું અસરકારક સાધન છે. ચર્ચા કરો. 7
Discuss Management Accounting as an effective tool of financial control.
- (b) ભારતની સતત વિકાસ પામતી પ્રવર્તમાન આર્થિક પરિસ્થિતિમાં પડતર હિસાબી પદ્ધતિ વધુને વધુ યોગ્ય છે. ચર્ચા કરો. 7
“Cost Accounting is becoming more and more relevant in the ever going economic developing scenario in India”. Comment.

અથવા/OR

- (a) મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટીંગએ ધંધાકીય સંચાલન માટે હિસાબી માહિતી પૂરી પાડે છે. સમજાવો. 7
“Management Accounting is concerned with accounting information which is useful to management.” Explain.
- (b) નાણાકીય એકાઉન્ટીંગ અને મેનેજમેન્ટ એકાઉન્ટીંગની મહત્વતા જુદી છે. સમજાવો. 7
“The emphasis of ‘Financial Accounting’ and ‘Management Accounting’ differs significantly”. Comment.

2. એક્સ લિમિટેડ એક સ્પેશીયલ પ્રકારના કેબલનું ઉત્પાદન કરે છે, જે ઈલેક્ટ્રીક કંપનીમાં વપરાય છે. કંપની અત્યારે 80% ઉત્પાદન ક્ષમતાએ કાર્ય કરે છે અને એની વેચાણ અને પડતરની માહિતી નીચે મુજબ છે :

14

વિગત	₹ લાખમાં
વેચાણ	1,200
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	560
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	240
કારખાનાના પરોક્ષ ખર્ચા (80% સ્થિર)	180
વેચાણ, વિતરણ અને વહીવટી ખર્ચા (60% ચલિત)	100

કંપનીની 40% ઉત્પાદન ક્ષમતા માટેનો એક નિકાસ ઓર્ડર હમણાંજ કંપનીને મળ્યો છે. આ ઓર્ડરને વિભાજિત કરી શકાય તેમ નથી અને બને એટલો ઝડપથી પૂરો કરવાનો છે. ઘરઆંગણાં કરતાં 10% ઓછા ભાવે છે. નિકાસ માટે વિશેષ પેકીંગ કરવાનું હોવાથી વધારાનો 10% વેચાણ, વિતરણ અને વહીવટી ચલિત ખર્ચ કરવાનો છે. કંપની નીચે પ્રમાણેના વિકલ્પો અંગે વિચારે છે ?

- (i) નિકાસ ઓર્ડર રદ કરવો અને સ્થાનિક વેચાણ કરવું.
- (ii) ઓર્ડર સ્વીકારવો અને તેના માટે જરૂરી સ્થાનિક વેચાણ ઓછું કરવું.
- (iii) વધારાનું એક યંત્ર ખરીદવું અને તેના લીધે ₹ 20 લાખનો વધારાનો સ્થિર ખર્ચ કરવો.

ઉપરના વિકલ્પોમાંથી કયો ઉત્તમ વિકલ્પ કંપની માટે યોગ્ય છે તે જણાવો.

X limited is manufacturing a special type of cable used by electric undertakings. The company is currently working at the 80% capacity level. Data on annual sales and costs are as follows :

Particulars	₹ in lakhs
Sales	1,200
Direct Materials	560
Direct Labour	240
Factory Overheads (80% Fixed)	180
Selling, Distribution and Administration Overheads (60% Variable)	100

The company has just received an export order which requires utilization of 40% of the plant capacity. The order cannot be split and has to be executed in one lot as quickly as possible. The price offered is 10% lower than the current domestic price. Further it will be necessary to spend 10% more on variable selling, distribution and administration costs because of the special type of export packing required. The company is considering the following options :

- (i) reject the order and carry on with the domestic sales ;
- (ii) accept the export order and allow the domestic sales to fall to the extent required ;
- (iii) create additional plant capacity by installing new machinery which will result in increase of fixed costs by ₹ 20 lakhs per annum.

Evaluate each of these options is the best and suggest course of action for the company.

અથવા/OR

એક્સએલ લિમિટેડ તેની 75% ઉત્પાદન શક્તિએ બે પ્રકારના ઉત્પાદનો X અને Y ઉત્પાદન કરે છે. બંને ઉત્પાદનોના પડતર પત્રક નીચે મુજબ છે :

એકમોનું ઉત્પાદન અને વેચાણ	ઉત્પાદન X 3,000	ઉત્પાદન Y 2,000
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	10	20
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	20	20
કારખાનાના શિરોપરી ખર્ચા (40% સ્થિર)	25	15
વહીવટી અને વેચાણના શિરોપરી ખર્ચા (60% સ્થિર)	40	25
કુલ ખર્ચ	95	80
એકમદીઠ વેચાણ કિંમત	115	95

કારખાનાના શિરોપરી ખર્ચાની વસૂલાત યાંત્રિક કલાક પર છે જેની અછત છે. યાંત્રિક કલાક દર ₹ 10 છે.

કંપનીને જાપાનથી ઉત્પાદન X માટે ₹ 87.50 ના ભાવે ઓર્ડર મળ્યો છે તેમજ કંપનીને બેંગકોકથી ઉત્પાદન Y માટે એક ઓર્ડર ₹ 77.50 ના ભાવે મળ્યો છે. બંને ઓર્ડર માટે ખાસ પેકિંગ પેટે ₹ 2.50 નો પ્રતિ એકમ ખર્ચ કરવાનો છે. કંપની બંનેમાંથી એક ઓર્ડર પોતાની 25% વધારાની ઉત્પાદન શક્તિનો ઉપયોગ કરીને સ્વીકારી શકે છે.

કંપની કયો ઓર્ડર સ્વીકારે જેથી તેણે મહત્તમ ફાયદો થઈ શકે તે માટે નફો દર્શાવતું પત્રક તૈયાર કરો.

Excel limited operating at 75% level of activity produces two products X & Y. The cost sheets of these two products are as under :

Units produced and sold	(₹ Per Unit)	
	Product X 3,000	Product Y 2,000
Direct Materials	10	20
Direct Labour	20	20
Factory Overheads (40% Fixed)	25	15
Administration and Selling Overheads (60% Fixed)	40	25
Total Cost	95	80
Selling Price per unit	115	95

Factory overheads are absorbed on the basis of machine hour which is the limiting factor. The machine hour rate is ₹ 10 per hour.

The company receives an offer from Japan for the product X at a price of ₹ 87.50 per unit. Alternatively, the company has another offer from Bangkok for the purchase of product Y at a price of ₹ 77.50 per unit. In both the cases, a special packing charge of ₹ 2.50 per unit has to be borne by the company. The company can accept either of the two export orders by utilizing the remaining 25% of its capacity.

Advise the company with detailed working as to which proposal should be accepted and prepare a statement showing the overall profitability of the company after incorporating the export proposal suggested by you.

3. ન્યુ ઈન્ડિયા લિમિટેડ પાંચ વસ્તુઓ A, B, C, D અને E નું ઉત્પાદન કરે છે અને તેઓ તમને નીચેની માહિતી આપે છે :

14

વિગત	પ્રતિ એકમ ₹				
	A	B	C	D	E
વેચાણ કિંમત	96	84	76	62	54
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	30	28	32	30	32
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	36	32	12	8	8
કારખાનાનાં શિરોપરી ખર્ચ (પ્રત્યક્ષ મજૂરી 50%)	18	16	6	4	4
કુલ ખર્ચ	84	76	50	42	44

દરેક વસ્તુની મહત્તમ માંગ તેની જણાવેલ કિંમતે દર મહિને નીચે મુજબ રહેશે.

A	B	C	D	E
3,000	2,400	1,800	1,200	1,200

માલસામાનની પડતરમાં X નામનો એક ખાસ ભાગ છે, જેની અછત છે. તેની પડતર એકમદીઠ ₹ 6.00 છે. કંપનીને મહીના દરમિયાન ફક્ત 11,600 એકમો મળી શકે છે. દરેક વસ્તુના એક એકમના ઉત્પાદન માટે X ના જરૂરી એકમો નીચે પ્રમાણે છે :

A	B	C	D	E
2	2	6	8	10

મજૂરોને કલાક દીઠ ₹ 3.00 ના દરે ચૂકવવામાં આવે છે અને મહીને ફક્ત 40,000 કલાકો જ પ્રાપ્ત છે. સંચાલકોએ કાર્યશીલ મૂડીનો વિચાર કરતાં માલસામાનનો ખર્ચ માસિક ₹ 60,000 થી વધવો જોઈએ નહિ એમ નક્કી કર્યું છે.

ઉપરની માહિતી પરથી A, B, C, D અને E નું શ્રેષ્ઠ મિશ્રણ પસંદ કરવા સુરેખ આયોજનનું મોડેલ વિગતવાર બનાવો. પ્રશ્નનો ઉકેલ જરૂરી નથી.

New India Limited manufactures 5 products A B C D & E and the following information is supplied to you :

Particulars	Per unit of Product in ₹				
	A	B	C	D	E
Selling Price	96	84	76	62	54
Direct Material	30	28	32	30	32
Direct Labour	36	32	12	8	8
Fixed Overheads (50% of Direct Labour)	18	16	6	4	4
Total Costs	84	76	50	42	44

Expected maximum units demand per month for each product is at the price indicated is as under :

A	B	C	D	E
3,000	2,400	1,800	1,200	1,200

Costs of materials include a special component X which is in short supply. It costs ₹ 6 per unit. Only 11,600 units will be available in the company during the month. The number of units of X needed for a unit of each product is :

A	B	C	D	E
2	2	6	8	10

Labour is paid at a rate of ₹ 3.00 per hour and only 40,000 hours are available in a month.

The management, for working capital reasons has decided the expenditure on materials should not exceed ₹ 60,000 in a month.

In order to select the best mix of the products A B C D & E, you are asked to formulate a Linear Programming Model with all details, with the help of the above information in the standardized manner. Solution to the problem is not required.

અથવા/OR

- (a) સુરેખ આયોજનની સિમ્પ્લેક્સ પદ્ધતિ સમજાવો. 7
Explain Simplex method of Linear Programming model.
- (b) સુરેખ આયોજન મોડેલના ફાયદા અને મર્યાદાઓ જણાવો. 7
State the advantages and disadvantages of Linear Programming model.
4. (a) જવાબદારીલક્ષી હિસાબી પદ્ધતિ સમજાવો. જવાબદારી કેન્દ્રો કેવી રીતે નક્કી થાય છે ? 7
What is Responsibility Accounting ? How are responsibility centres are determined ?
- (b) કામગીરી માપવાની રીતો તરીકે રોકેલી મૂડી પર વળતરનો ખ્યાલ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો. 7
What is ROI analysis ? Explain it in detail giving an illustration.
- અથવા/OR**
- (a) સ્પર્ધાત્મક નિશાનીકરણનો અર્થ અને પ્રક્રિયા સમજાવો. 7
What is the meaning of competitive bench-marking ? Explain its process.
- (b) વિકાસ માપવાના જુદાં-જુદાં માપદંડો સમજાવો. 7
Explain various techniques of measuring growth.
5. નીચેના જવાબો આપો : (ગમે તે સાત) 14
Answer the following : (Any seven)
- (1) ધ્યેય-નિર્ધારણની રીતો.
Techniques of Goal-setting.
- (2) ધંધાના ધ્યેય
State the motives for business.
- (3) સલામતીનો ગાળો એટલે શું ?
What is Margin of Safety ?
- (4) શેષ આવક એટલે શું ?
What is Residual Income ?
- (5) નફા કેન્દ્ર વિષે લખો.
Explain Profit Centre.

- (6) ડૂબેલી પડતર અને ઉત્પાદન પહેલાંની પડતર
Explain Sunk Costs and Pre-Production Costs.
- (7) ઉત્પાદન પડતર અને સમય પડતર સમજાવો.
Explain Product Costs and Period Costs.
- (8) ચાવીરૂપ પરીબળ એટલે શું ?
What is limiting factor ?
- (9) અંકુશિત પડતર અને બિનઅંકુશિત પડતર સમજાવો.
Explain Controllable and Uncontrollable Costs.
- (10) સંબંધિત પડતર એટલે શું ?
What is Relevant Costs ?
-

